

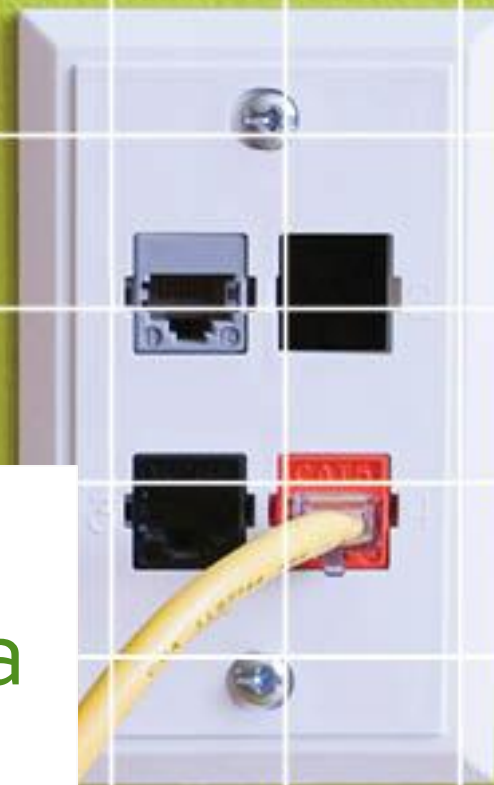
Kustannusalan näkökulmia sähkökirjoihin ja kirjastoihin

Kristiina Markkula, projektijohtaja

Sisältö

- Next Media
- eReading
- Kustantamisen logiikka muutoksessa
- Tekijänoikeudet
- Sähkökirjat ja kirjastot
  - Kirjastolisenssihanke
  - Mitä lainaaminen on?

Next Media

“Media-alasta voittaja”

Toimiala yhteisvoimin kehittämässä uusiin digitaalisiin sisältöpalveluihin, median käyttökokemukseen, liiketoimintamalleihin ja tarvittaviin teknologioihin liittyviä innovaatioita.

Päätavoitteena on **media-alan** liiketoimintaympäristön uudistaminen ja osaamisen tason nosto.

www.nextmedia.fi

**Perustana
toimiala-
strategia**

Käynnissä 2010 - 2013

**56 yritystä
8 tutkimustahoa
10 M€ / v**

Koordinaattori

 Sanoma

Next Media 2012 – kolme aluetta

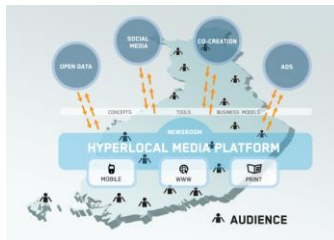
eReading (VKL/VTT)

Toimituksellinen sisältö ja mainonta uusissa alustoissa
Brändin visuaalisuus eri kanavissa
Toimituksellisten työnkulkujen automatisointi

Minun mediapäiväni (VKL/VTT)

Kuluttaja- ja käyttäjätutkimus
Uudet palvelut ja liiketoimintakonseptit

Hyperlokaali (Sanoma/VTT)

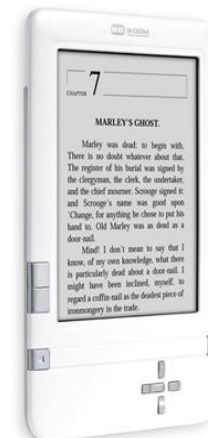
Käyttäjän tuottama sisältö
Julkisen/avoimen tiedon hyödyntäminen - datajournalismi
Automaattinen uutisena

eReading -hanke

Taustaa

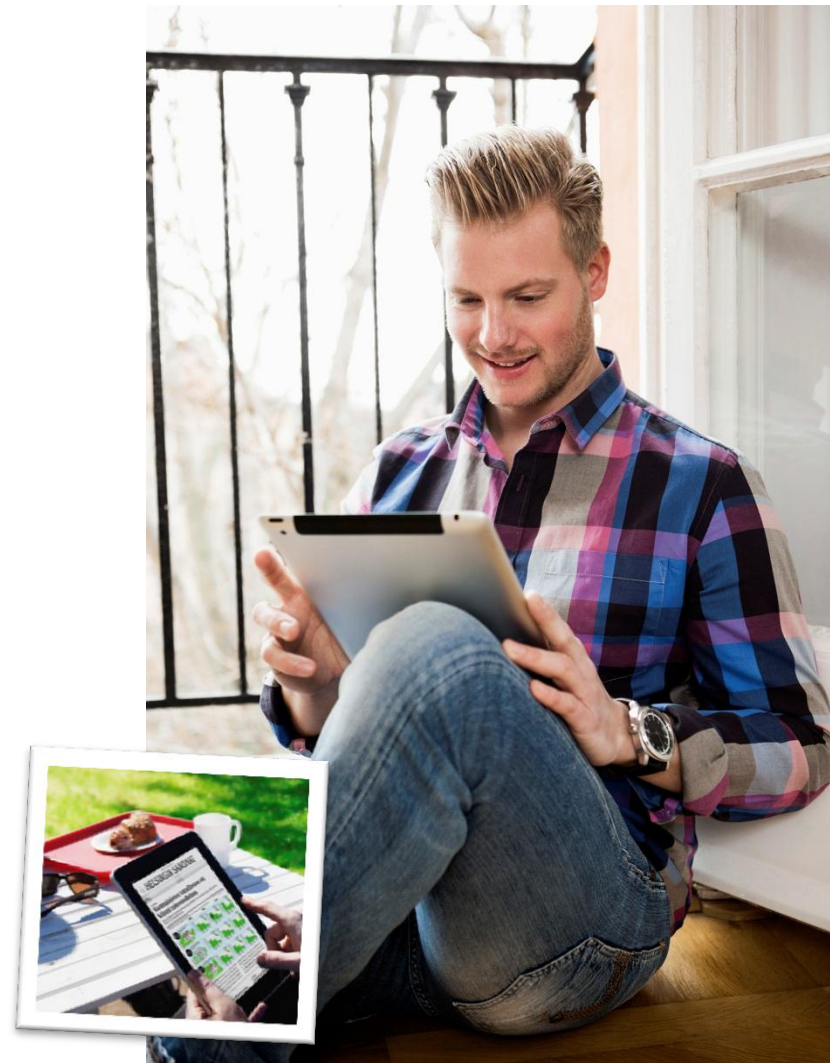
- Suomessa yli (?) 300 000 tablettia
  - 300 000 iPadia
  - 50 000 Galaxy
  - 50 000 ? lukulaitetta
- USA:ssa joka neljännellä on lukulaite

Hieman tabletin käytöstä

- iPadin käyttäjiä
  - 33-44 vuotiaat
  - Hyvin toimeentulevat miehet
  - Pääkaupunkiseudulta
  - Muuttumassa koko ajan: vanhemmat, naiset
- iPadiä käytetään
  - Kotona, lomalla, perheen kanssa
  - Illalla
  - Pitkään

Lähde: Sanoma iPad tutkimus, 5/2011

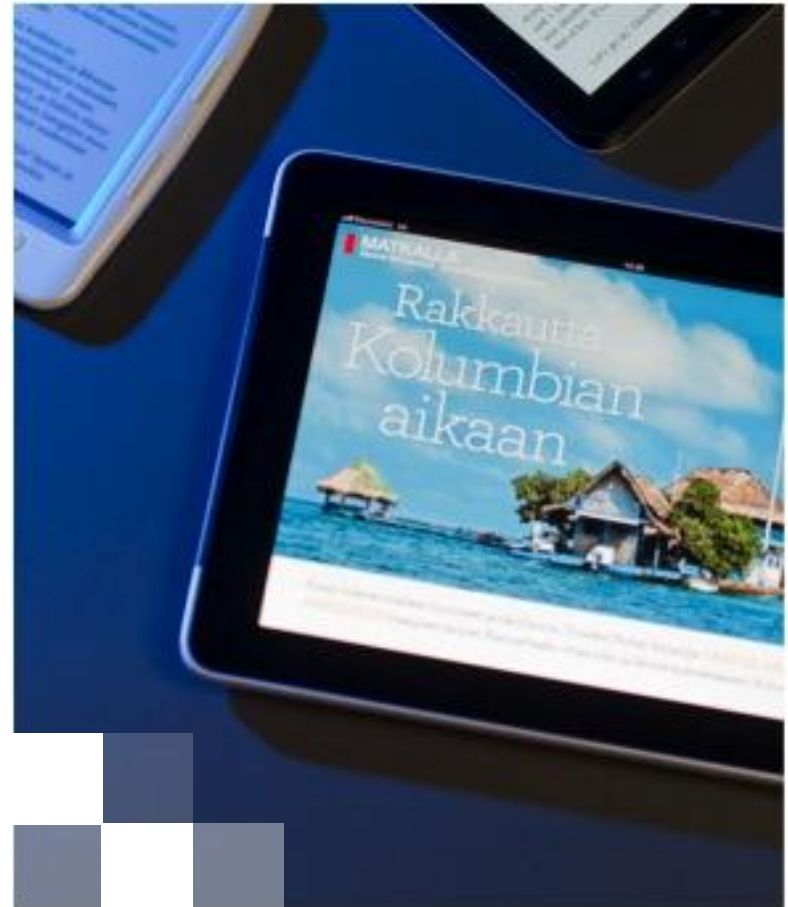

Mihin olemme tähdänneet?

Tavoitteena on

- luoda sisältö- ja kuluttajalähtöinen tapa **maksullisen sanomalehti-, aikakauslehti- ja kirjasisällön** jakelemiseksi sähköisillä lukulaitteilla.
- tukea uuden maksullisen sisällön markkinan muodostumista
- kehittää uusia tuote- ja palvelukonsepteja, liiketoimintamalleja ja niitä tukevia teknologisia ratkaisuja

Uusia konsepteja, kokeiluja ja kuluttajatestausta

Utissisällöt tabletilla

Print readers

Non-print readers

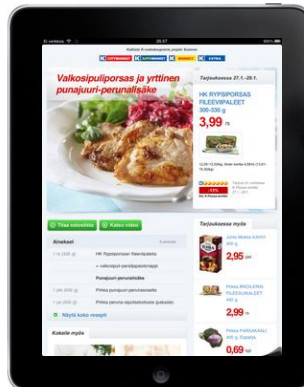
HTML

Animoituja lastenkirjoja

Uuden mainonnan mallit

Menestyksenkäs liiketoimintamallia

HS Print

+

HS Digitaalinen sisältö

136 000 kombo tilaajaa, painettu lehti + sähköiset versiot

Maailman ohuin lukulaite

- Paikallisia uutisia välitettiin Vantaalla ohuen, aurinkokennolla toimivan lukulaitteen avulla (digi TV signaalinavulla jatkossa, nyt 3 G:n kautta, positiivinen lukijapalaute
- Testataan ensi vuonna lukulaiteen "kotoutumista"
- Monia mahdollisuuksia

Mitä tuloksia odotetaan 2012

- Sähkökirjojen kirjastolainaamiseen liiketoimintamalleja ja teknologioita, käyttökokemuksista tietoa
- Median kuluttajakokemuksen tutkimiseen uusia metodeja, joilla voidaan ennustaa lukijoiden median kulutusta ja sitoutumista
- Mainonnan konseptit tableteilla
  - Prosessit ja ratkaisut

Mitä tuloksia odotetaan 2012

Teknologia

- Ontologiat, avainsanan erityys
- Kirjaketjun hallinta: DRM, metadatan "työnkulku" kirjaprosesissa
- Työkaluja lisärvopalveluille
  - Interaktiivisuus, kohdistaminen
  - Taittoon automaattisia työkaluja

Kuluttaja ja mediakäyttökokemus

- Ostamisen käyttökokemus
- Miten lukijoiden palaute voidaan paremmin huomioida lehden tekemisessä
- Miten lehden visuaalinen ilme ja houkuttelevuus voidaan säilyttää alustalta toiselle

Kustantamisen logiikka muutoksessa

Tilanne

- Noin 1500 suomenkielistä teosta sähkökirjoiksi (yleinen kirjallisuus) muutamassa vuodessa
- Suurimmasta osasta uusia teoksia tehdään samalla myös sähkökirja
- Ruotsinkielistä kirjallisuutta saatavana enemmän
- Sähkökirjat eivät vielä liiketoimintaa kustantajille, osuus yleisen kirjallisuuden myynnistä noin 1 %
- Kasvua odotetaan, mutta kasvuvauhtia vaikea arvioida

Mikä kustantamisen logiikassa on muuttunut?

1. Lukija
2. Liiketoiminnan logiikka
3. Kustantajan työnkuva

Lukija on suurin muutostekijä

- Ajankäyttö on muuttunut – kiire on kovempi
- Tottumukset ovat muuttuneet – pitkäjännitteisyys kaikenlaisen tiedon etsinnässä muuttunut (paperinen puhelinluettelo aivan liian hidas)
- Lukeminen muuttuu – koko teoksen lukeminen käy harvinaiseksi
- Tarpeet ovat muuttuneet:
  - Heti ja helposti – 24/7
  - Hakukone on yleisin lähestymistapa
  - Täsmällisesti helposti jalostettavassa muodossa
    - Vrt. Wikipedia
  - Ostokäyttäytyminen on uudenlaista ja yhä kriittisempää
- Kilpailu sanelee kustantajien toimet – tarpeisiin vastaajat saavat lukijat

Liiketoiminnan logiikka

Kustantaminen monipuolistuu, painetun kirjan lisäksi

- Äänikirja
- Sähköiset oppimisympäristöt
- Print on Demand (tilaamalla tai heti valmistamalla)
- Verkkokirjat, onlinepalvelut
- Sähkökirja (tiedostomuotoinen teos)
- Yhdistelmät ja vielä tuntemattomat

Sähkökirja on kalliimpi tehdä kuin paperinen

Hintaa nostavat

Alv 23% (paperikirja 9%)

Tehtävä yleensä paperinen kuitenkin rinnalle kalliimmalla yksikköhinnalla – KIRJAN KOKONAISTALOUS !!

Vaatii taloihin uutta (kallista) osaamista - monikanavaiset julkaisujärjestelmät

DRM-ylläpito (aineiston tekniset suojaukset)

Maksujärjestelmän luonti ja ylläpito

Oikeuksien hallinnointijärjestelmä

Uusien jakelukanavien palkkiot (Elisa, Google...)

Uudenlainen markkinointi

Tekijänoikeuksien valvontaan resursointi

Hintamielikuva alhainen (toivottavasti ei !!!)

Hintaa laskevat

Painokulut poistuvat (jos tehdään vain sähkökirja)

Logistiikkakulut vähenevät (jos tehdään vain sähkökirja)

KUMMASSAKIN PERIAATTEESSA SAMAT PERUSKULUT KUTEN TOIMITTAMINEN, KUVAKULUT, TEKIJÄNPALKKIOT JA TEKNINEN VALMISTUS

Arvonlisävero

- Arvonlisävero on tällä hetkellä sähköisillä kirjoilla (ääni ja sähkö) 23 %
- Eurooppalainen lainsäädäntö mahdollistaisi ALV:n alentamisen kaikilla fyysisillä myyntituotteilla kuten CD:t, muistikortit ja muistitikut – EI siis verkon kautta myytävät sähköiset kirjat
  - Suomi ei kuitenkaan ole näin vielä tehnyt – asiasta on keskusteltu
  - Toisaalta: valtioneuvoston digitaalinen agenda esittää matalampaa arvonlisäveroa sähköiselle oppimateriaalille

Ranska lobbaa tällä hetkellä vahvasti kirjojen alemmaa arvonlisäverokantaa.

1.3.2012 sama ALV sekä paperisilla että sähköisillä. Vastoin EU-lainsäädäntöä, mutta kannetta ei toistaiseksi olla nostamassa.

Joitakin uusia liiketoimintamalleja ym.

- Vuosi- tai kuukausihinnoiteltu pääsy backlistiin tai uutuuksiin taikka useamman kustantajan yhteiseen tuotekokonaisuuteen
- Erilaiset yhdistelmät eli bundlet
- Lukuajaltaan rajoitetut kirjat
- Erilaiset suojaustasot (*Digital Rights Management DRM*)
- Sähköiset kirjakerhot (esim. verkon kautta tai kytkeytyä kauppana lukulaitteelle), luekirja.fi
- Teoksen osat, aineisto yhdistettynä uuteen kokonaisuuteen

- Pienempiä palasia tai jättisuuria kokonaisuuksia
- Uusia hinnoittelukonsepteja
- Useille alustoille

Käyttöliittymät ratkaisevat

- Kuluttajille eri toimintojen ja käyttöliittymien helppous ja toimivuus ensiarvoisen tärkeää
  - Tuotehaussa
  - Ostamisessa, kaikissa siihen liittyvissä vaiheissa
  - Tiedonhaussa
  - Lukemisessa
- Käyttöliittymien merkitys myös kustantajille ratkaiseva

Kustantajan työkuva

Mikä ei muutu

- Etupainotteisuus
- Riski
- "Nenä"
- Asiantuntemus
- Kirjailijasuhteet

Markkinointi muuttuu

- Tuotekonseptien monimutkaistuessa niistä kertominen iskevästi asiakkaille vaikeutuu
- Markkinointimedioiden valinta yhä keskeisempää
- Kirjailijoista tehtävä "brändejä"
- Somella suuri vaikutus

Rinnakkaisia tuotantoprosesseja

- Konversiot eri alustoille – monta tuotantolinjaa
  - Sähkökirjoissa ePub standardiksi
- Tietotekniikka yhä vain keskeisemmäksi
- Uudenlaisia osajia tarvitaan kustantamoissa
  - Tarvitaan "tuottajia", jotka hallitsevat koko ketjun ja mm. tuottavat ns. rikastetut kirjat

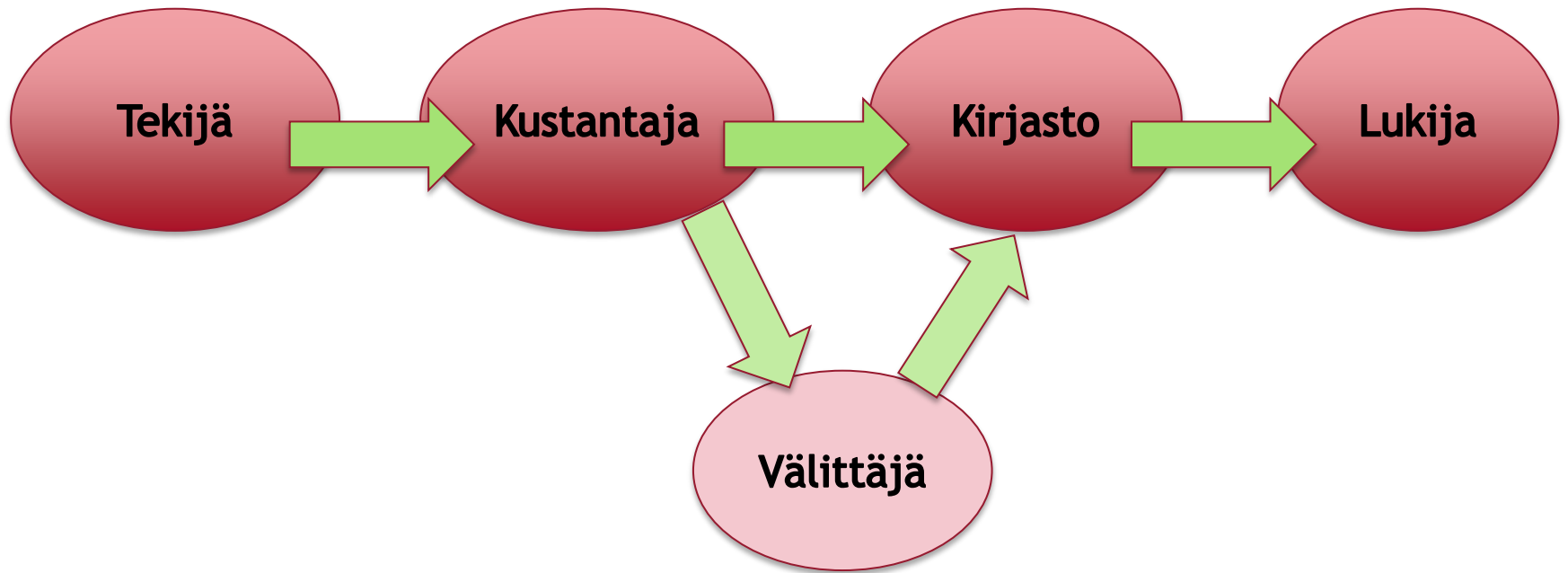

Tekijänoikeudet

Tekijänoikeuksien merkitys

- Kustantajista “pieniä tekijänoikeusjärjestöjä”
  - Eri oikeuksien hallinnasta keskeinen osa kustantajan työtä
    - Mitä kaikkia oikeuksia on tekstistä, kuvista ym.
    - Miten kustantaja tekee hallinnoimistaan oikeuksista mielenkiintoisia yhdistelmiä
  - Tekijänoikeudellinen(kin) metadata ja sen hallintajärjestelmät kustantajan työlle keskeistä

Oikeudet liikkuvat sopimuksilla

Yksikään porras ei voi siirtää enempää oikeuksia kuin mitä itsellä on.

Piratismi

- Tulee olemaan vahvemmin osa kustantajien arkea
- Torjunta
  - Laillinen tie paremmaksi
    - Ostamisen helppous
    - Suojausmetodien ja käyttäjäystävällisyyden oikea suhde (*DRM*)
  - Valistus ja tiedotustyö

Sähkökirjat ja kirjastot

Sähkökirjat ja kirjastot

- Kirjastot ovat merkittävä kirjojen ja kirjallisuuden tunnetuksi tekijä
- Kustantajat suhtautuvat myönteisesti sähkökirjojen saamiseen kirjastoihin
- Mitkä ovat kirjastojen omat valmiudet?
- eReading-hankkeessa tutkitaan ja pilotoidaan sähkökirjojen käyttöä kirjastoissa

Haasteet

- Tekijänoikeuksiin liittyviä, kustantajalla oltava riittävän laajat
  - Sähköiset oikeudet eivät raukea kuten painetuissa kirjoissa
  - Kustantajilta voi puuttua oikeus myydä/lisensoida sähkökirja kirjastolle, koska siitä ei ole sovittu kirjailijoiden (ym.) kanssa
- Toimivia kirjastolisenssejä ei ole yleisten kirjastojen puolella
- Vanhemman kirjallisuuden muuttaminen sähkökirjoiksi ei kannattavaa tai tiedettävä tarkkaan mitä kannattaa muuttaa sähkökirjoiksi
  - Kenellä ovat tekijänoikeudet? Saattaa olla työlästä selvittää ja neuvotella sopimukset uusiksi

Näkökulmia & pohdintaa

Yleiset kirjastot

- Olemassa järjestelmät sopivat huonosti Suomeen, kirjastolisensiointimalli pitäisi kehittää kansallisista lähtökohdista (mm. Ruotsi ja Tanska)
- Kustantajien kumppaneita kansalaisten opastamisessa sähkökirjojen käyttöön (laitevalmistajien ja verkkokauppojen tuki on heikkoa)
- Sähkökirjatarjonnassa pitää olla mukana nykykirjallisuutta ja uutuuksia
- Toiveikas, mutta ehkä epärealistinen käsitys kustantajien mahdollisuuksista tuoda (vanhoja) sähkökirjoja kirjastojen ulottuville
- Kirjojen hankintakustannusten taso säilyy: sähkökirjojen hankinta vähentää painettujen kirjojen hankintaa

Näkökulmia & pohdintaa

Kustantajat

- Kirjastoilta tuleva tulovirta halutaan säilyttää
- Huomio ollut kaupallisten sähkökirjamarkkinoiden synnyttämisessä
- Kopioiden ja käyttäjien määrän rajoittaminen kirjastokäytössä edellytys kirjastolainaamiselle
- Löydettävä yksinkertainen malli, joka myös kirjailijoiden on helppo ymmärtää
- Vanhojen sähkökirjojen julkaisuprosessin kustannusten pitää olla suhteessa tuotto-odotuksiin (kustannussopimuksen päivitys, skannaaminen, uusi ISBN-numero, mahdollinen taiton päivitys,...)
- Sopimuksista riippuen tuloa ovat jakamassa: kustantaja, välittäjä(t) ja tekijä

Kirjastolisenssi-hanke

Kustantajilla ei yhteistä näkemystä eikä tarpeeksi tietoa sähkökirjojen kirjastolainauksesta

Kysymyksiä

- Mitkä aineiston lisensiointimallit soveltuvat Suomeen
- Millaisia teknologisia ratkaisuja kannattaisi soveltaa Suomessa
- Mikä vaikutus kirjastojen e-kirjoilla on kaupalliseen e-kirjamarkkinaan
- Kuinka lisensiointimallien kustannuksia voidaan simuloida ja arvioida

Tavoitteena on tuottaa ehdotus suomalaisesta toimintamallista tuottaa, jaella ja käyttää e-kirjoja ja näihin liittyviä palveluita yleisissä kirjastoissa. Yleisempänä tavoitteena on edistää kotimaisten aineistojen tarjontaa ja käyttöä.

Tehtävät

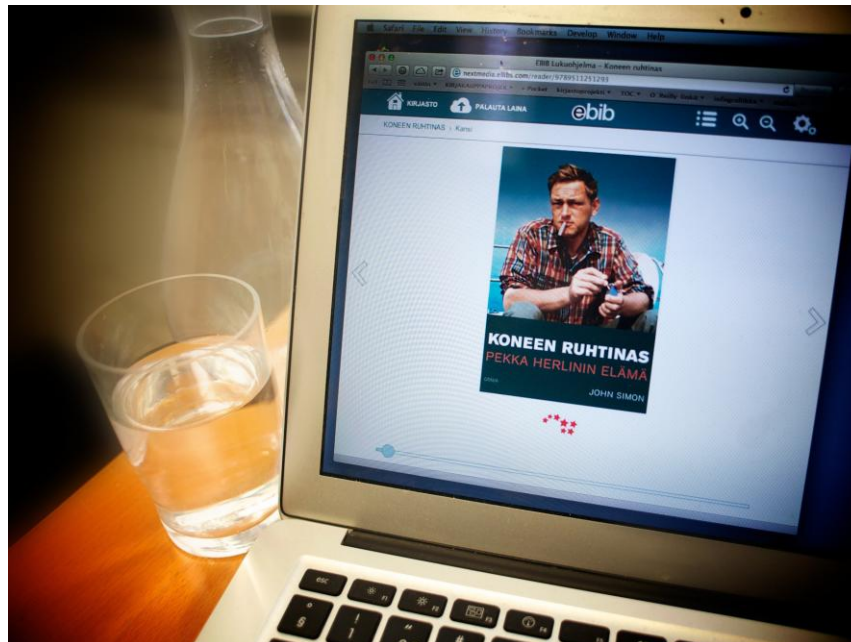
- Lisensointiehtojen etsiminen ja kustannusten simulointi
- Koekäyttö
  - Käyttöehdot, suojausratkaisut, hinnat
  - Tekninen toteutus (Ellibs)
  - Koekäyttö ja käyttötutkimus
    - Helsingin kaupungin kirjasto, Helmet-alue
- Mahdolliset suositukset ja raportointi
- Aikataulu: valmis vuoden lopussa
- Jokainen kustantaja päättää omista ehdoistaan ja menetelmistään

Kirjastolisenssihanke

Mukana

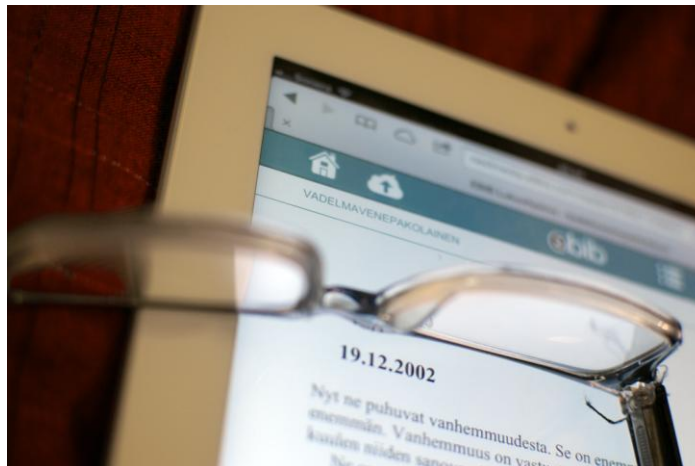
- Kustantajat: Otava Kustannus Oy, Edita (vuoden 2012 loppuun), Bonniers Books Finland (vuoden 2013 alusta)
- Kirjastot: Kansalliskirjasto, Helsingin kaupungin kirjasto
- Teknologia kumppani: Ellibs
- Tutkimus: Aalto ARTS, VTT, Metropolia
- Muut: Kirjavälitys, Suomen Kustannusyhdistys, VKL

Kuva:
Harri Heikkilä, Aalto ARTS

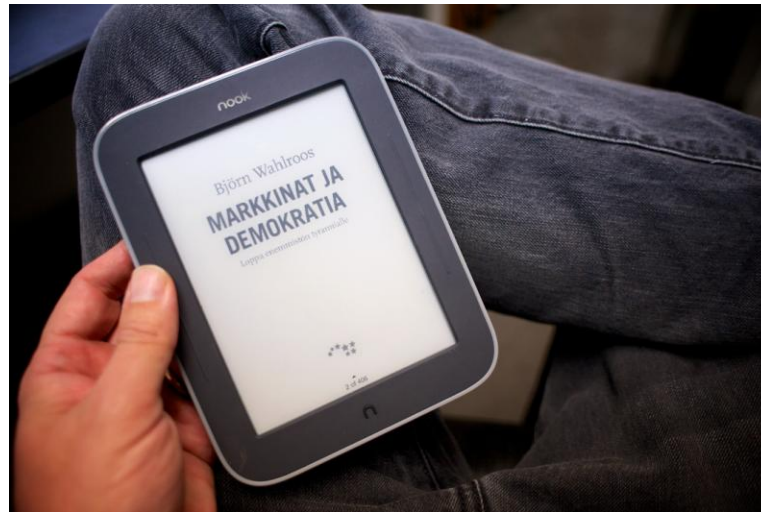
Tehtävät

- Löytää ja testata miten suomalaista kirjallisuutta voidaan tarjota kirjastojen kautta
  - Lisensointimallit
    - Testataan mallia yksi kirjatiedosto - yksi lainaaja
- Lukijan kokemus: streemaus tai lataaminen omalle koneelle
- Toteuttaa tekniset ratkaisut
  - Toimitusketjun hallinta, DRM
  - Käyttöliittymä: miten löytää ja ladata kirja
- Pilotti kirjastoihin
- Suositukset?

Tehty

- Lisensointi ja hinnoittelumallit
  - Keskusteltu paljon, kustantajat haluavat helpon ja ennustettavan mallin
- Lukijan käyttöliittymä
  - Lukijan käyttöliittymä tehty (Ellibs) ja testattu pienellä ryhmällä kesän aikana (Aalto ARTS)
  - Käyttöliittymää parannettu testin perusteella
- **Toinen testausvaihe (pilotti) avattu 15.10.**

Pilotti

- Pilotissa noin 40 eri nimikettä Otavalta ja Editalta (2012)
  - Yleinen kirjallisuus, tietokirjallisuus
  - Viestintä erittäin tärkeää (tiedote 11.10., Facebook, Helmet sivustoilla tietoa...)
  - Pilotti avoin vuoden loppuun
  - Tulokset ja raportointi joului/tammikuussa
- Pilotti avattu 15.10.2012 Helmet-alueen kirjastoissa (Helsinki, Vantaa, Espoo, Kauniainen)
  - Avoin Helmet-alueen kirjaston käyttäjille, noin 400 000 potentiaalista testaajaa
  - Kriittistä: palvelun pitää toimia moitteettomasti ja olla käyttäjäystävällinen
  - Kuinka kertoa onnistuneesti lukijoille, että tämä on testi ja ensimmäinen vaihe
  - Kuinka saada käyttäjät antamaan palautetta ja kehittämään yhteistyössä
  - Paljon yleistä keskustelua käynnissä: Miksi kustantajat eivät anna sähkökirjoja kirjastoihin?

Pilotin periaatteet

- Kaksi eri tapaa lukea sähkökirjoja
- Streemaus
  - Vaatii verkkoyhteyden
  - Vain osa kirjaa ladataan kerralla, seuraava luku ladataan edellisen luvun alussa
  - Ei tarvita vahvaa DRM:ää
  - Ohjelma muistaa missä lukija on menossa
  - Helppo lataus
  - Ongelma, jos verkkoyhteys katkeaa lukemisen aikana
- Vahva DRM (Adobe)
  - Kuluttajalle ensimmäinen käyttökerta vaikea
  - Tekninen kirjan suojaus, jolla voidaan rajoittaa kirjan käyttöaikaa ja käyttäjiä

Kuva:
Harri Heikkilä, Aalto ARTS

Ensimmäisiä kokemuksia

Harri Heikkilä; Aalto ARTS

- Ero on-line-luku- ja off-line-optioiden välillä välillä hahmottuu heikosti
- ONLINE: selainlukemista pidettiin toimivana, moni ihasteli lainaamisen nopeutta ja vaivattomuutta, mutta toisaalta moitittiin webbimäisyyttä. Kompromissina (vaivattomuus vs. lukukokemus) lupaava, mutta kehitys kesken: kirjainmerkit, typografia, ohjeistus
- OFFLINE: Adobe DRM:n konsepti vaikea. Ongelmaiin vaikea puuttua ilman omaan ohjelmaa (WhiteLabel-lisenssi)

Mitä lainaaminen on ?

Satu Kangas, VKL

Lainaaminen perinteisessä mielessä

- Oikeudellisesti: esineen omistaja luovuttaa vastikkeetta esineen hallinnan määräajaksi ja hallinta palautuu sen jälkeen omistajalle
  - Kirjasto lainaa ostamansa painetun kirjan tietyksi ajaksi asiakkaalle, joka palauttaa kirjan takaisin kirjastoon
- Tekijänoikeuslaki:
19 § Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella, kappaleen saa levittää edelleen.
  - Kirjasto saa lainata ostamansa painetun kirjan asiakkailleen ilman tekijänoikeuden haltijan lupaa ja ilman tekijänoikeuskorvausta => ei tarvita sopimuksia

E-kirjan "lainaaminen"

- Tiedoston (kopiointia ja) siirtoa
- Voidaan toteuttaa monella tavoin
  - Latauspiste kirjastossa
  - Lataaminen verkon kautta asiakkaan tietokoneelle, lukulaitteelle, tabletille tms.
  - Streamaus kustantajan tai kirjaston palvelimelta (online –lukeminen)
  - Fyysisen laitteen ja siihen tallennetun sisällön lainaamista
- => E-lainaamisesta sovittava kustantajan ja kirjaston kesken

Kuva:
Harri Heikkilä, Aalto ARTS

Mietittäviä rajoituksia e-lainauksessa

- Saako kirjaston asiakas vain lukea e-kirjan (streamaus)
- Saako asiakas ladata/tallentaa/kopioida e-kirjan
- Saako asiakas jakaa e-kirjaa eteenpäin
- Kuinka kauan e-kirja on asiakkaan käytettävissä ja kontrolloidaanko aikaa teknisillä suojauksilla ("palautus")
- Voiko sama teos olla usealla asiakkaalla yhtä aikaa lainassa
- Voiko samalla asiakkaalla olla yhtä aikaa useita e-kirjalainoja
- Kuka voi olla asiakkaana (ao. kunnan asukas, rekisteröityminen?)

Ei ole yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua

- Häntä ei saa heiluttaa koira eli tekijänoikeudet eivät saa ohjata liiketoimintaa
  - Kustantajan on mietittävä (tulevankin) liiketoimintansa kannalta toimivin malli, hankittava tarvitsemansa oikeudet tekijöiltä ja sovittava kirjaston kanssa oikeuksista
- Streamaus voi olla oikeudellisesti selkein vaihtoehto
  - Kustantaja välittää teokset streamina => oikeuksia ei tarvitse siirtää kirjastolle tai kirjaston asiakkaalle
  - Asiakassuhde pysyy omissa käsissä
- Tyhmiäkin kysymyksiä voi kysyä: haluanko, että arvokas sisältöni on ilmaisessa jakelussa?

Kiitos mielenkiinnosta!

kristiina.markkula@vkl.fi